

Povijesne obljetnice sestrištva i grada Karlovca

History of the nursing profession in the city of Karlovac

Snježana Mirilović

Opća bolnica Karlovac, Andrije Štampara 3, 47 000 Karlovac, Hrvatska

Primljeno / Received February 9th 2023;

Prihvaćeno / Accepted March 4th 2023;

Ključne riječi: sestrištvo, povijest, Karlovac

Keywords: nursing, history, Karlovac

Kratak naslov: Razvoj sestrištva u Karlovcu

Running head: Development of nursing in Karlovac

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Snježana Mirilović, mag. med. techn., Opća bolnica Karlovac / Karlovac General Hospital, Andrije Štampara 3, Karlovac, Hrvatska / Croatia; e-mail: smirilovic@gmail.com; Tel: 00385 91 150 9827

U 2023. godini grad Karlovac obilježava brojne obljetnice, od boravka utjecajnih osoba u gradu do raznih događaja koji su usmjerili njegov razvoj prema gradu koji danas poznajemo. Istodobno s gospodarskim, kulturnim i društvenim razvojem grada, razvijali su se zdravstveni sustav i sestrištvo. Ugledne građanke koje su radile u sklopu Crvenog križa i redovničke zajednice te medicinske sestre, svojim su djelovanjem bitno doprinijele razvoju socijalne i zdravstvene strukture grada. Danas teško shvatljivim entuzijazmom utirale su put jednoj novoj profesiji koja će tijekom sljedećih sto godina na našim prostorima izgraditi prepoznatljivu sliku u javnosti, kao i vlastiti profesionalni prostor.

Ovaj je osvrt prikladno započeti godišnjicom koja će biti obilježena u cijeloj zemlji i zapažena u znanstvenoj zajednici diljem svijeta. Naime, obilježava se 80 godina od smrti Nikole Tesle (1856. – 1943.), jednog od najvećih svjetskih znanstvenika i izumitelja. Od 1870. do 1873. godine pohađao je Veliku realnu gimnaziju u Rakovcu, današnjoj gradskoj četvrti Karlovca, te je prije 150 godina maturirao. Ovim se povodom u Karlovcu otvara novoosnovani Centar inovativnosti „Nikola Tesla“ smješten pored gimnazije koju je pohađao. Spomenuti Centar te ranije osnovana Udruga Nikola Tesla djeluju s ciljem osvješćivanja javnosti o životu i važnosti djela Nikole Tesle. Cilj im je ujedno i promocija interesa za znanost, poticanje korištenja novih tehnologija i energetske resursa. U svibnju 1892. godine Tesla je došao u Karlovac zauzimajući se za gradnju prve hidroelektrane u Hrvatskoj na rijeci Korani. Iako prvotna inicijativa nije ostvarena, posjet je motivirao karlovačke inženjere da započnu s gradnjom hidroelektrane u Ozlju, nedaleko od Karlovca. Tako je Karlovac prije 115 godina bio drugi grad u Hrvatskoj, nakon Šibenika, koji je uveo javnu električnu rasvjetu [1, 2].

Otvorenjem željezničke pruge na relaciji Zagreb – Rijeka 1873. godine Karlovac obilježava 160. obljetnicu spajan-

In 2023, the city of Karlovac celebrates numerous anniversaries, from the stay of influential people in the city to various events that directed its development towards the city we know today. Simultaneously with the economic, cultural, and social development of the city, the health system and nursing as a profession were developed. Prominent citizens who worked as part of the Red Cross and the religious community, as well as nurses, significantly contributed to the development of the social and health structure of the city through their activities. With an enthusiasm that is difficult to understand today, they paved the way for a new profession that, over the next hundred years, in our region will build a recognizable image in the public eye, as well as its own professional space.

It is appropriate to begin this review with an anniversary that will be celebrated throughout the country and noted in the scientific community around the world. Namely, we celebrate the 80th anniversary of the death of Nikola Tesla (1856-1943), one of the world's greatest scientists and inventors. From 1870 to 1873, he attended the "Velika realna gimnazija" in Rakovac, today's district of Karlovac, and graduated 150 years ago. On this occasion, the newly founded Innovation Center "Nikola Tesla" is being opened in Karlovac, located next to the school he attended. The aforementioned Center and the previously established Nikola Tesla Association aims to raise public awareness of the life and importance of the work of Nikola Tesla. Their goal is also the promotion of interest in science, encouraging the use of new technologies and energy resources. In May 1892, Tesla came to Karlovac advocating for the construction of the first hydroelectric power plant in Croatia on the Korana River. Although the initiative was not realized, the visit motivated Karlovac engineers to start building a hydroelectric power plant in Ozalj, small city near Karlovac. Thus, 115 years ago, Karlovac was the second city in Croatia, after Šibenik, to introduce public electric lighting [1, 2].

SLIKA/FIGURE 1. Mural: Nikola Tesla. Autor: Leonard Lesić. Izrađeno na zgradi Izidora Kršnjavog 10 u Karlovcu u svibnju 2021. g. / Mural: Nikola Tesla; author: Leonard Lesić Painted in May 2021 on the building at Izidora Kršnjavog Street 10, Karlovac

ja sa Zagrebom i 150. obljetnicu spajanja s Rijekom [3, 4]. Karlovac je jedan od rijetkih gradova čiji je datum osnutka poznat. Odluku o osnutku donijeli su predstavnici staleža austrougarskih pokrajina i njemačkih zemalja prije 445 godina na Saboru u Brucku na Muri. Godinu dana kasnije, 13. srpnja 1579. godine, na čelu s Franzom Poppendorffom, predsjednikom dvorskog ratnog vijeća, počinje izgradnja tvrđave. Tim se datumom obilježava osnutak Karlovca, odnosno Dan grada.

Nadalje, slavi se i 160. obljetnica ujedinjenja civilne Kraljevske velike gimnazije i krajiške Velike realne gimnazije u Rakovcu u Kraljevsku veliku realnu gimnaziju, današnju Opću gimnaziju. Gimnaziju su pohađali *učenici iz svih* dijelova Hrvatske i Habsburške Monarhije od kojih su se neki kasnije istaknuli u političkom i kulturnom životu [1, 4].

Na poticaj građana i odlukom Kraljevske zemaljske vlade prije 150 godina osnovana je Viša djevojačka škola. Bila je poznata po kvaliteti obrazovanja i jedina škola koja je tada obrazovala djevojčice [4]. Školu su pohađale Jelka pl. Labaš Blaškovečka, prva predstojnica Škole za sestre pomoćnice u Zagrebu [5], i Sofija Škrobe, prva civilna medicinska sestra zaposlena u Karlovcu [6].

Unutar tvrđave prije 440 godina izgrađena je prva vojna bolnica, a 200 godina kasnije i nova vojna bolnica s 200 kreveta [1]. Organizirano pružanje skrbi bolesnicima u Gradskoj javnoj bolnici započinje zapošljavanjem sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog. Ove se godine obilježava 135. godišnjica njihova dolaska u bolnicu. U bolnici su radile do završetka Drugog svjetskog rata kada su primorane

With the opening of the railway line between Zagreb and Rijeka in 1873, Karlovac celebrates the 160th anniversary of its connection with Zagreb and the 150th anniversary of its connection with Rijeka [3, 4]. Karlovac is one of the few towns whose founding date is known. The decision on the foundation was made by the representatives of the estates of the Austro-Hungarian provinces and the German countries 445 years ago at the Parliament in Bruck on the Mura. One year later, on July 13, 1579, under the leadership of Franz Poppendorff, the president of the palace war council, began the construction of the fortress. That date marks the foundation of Karlovac, i. e. City Day.

Furthermore, we celebrate the 160th anniversary of the unification of the civilian Royal High School and the Krajina High School in Rakovac into the Royal High School, today's General High School. Students from all parts of Croatia and the Habsburg Monarchy attended the school, some of whom later distinguished themselves in political and cultural life [1, 4].

At the instigation of the citizens and by the decision of the Royal Land Government, the High School for Girls was founded 150 years ago. It was known for the quality of education and was the only school that educated girls at the time [4]. The school was attended by Jelka pl. Labaš Blaškovečka, the first head of the School for Nursing Assistants in Zagreb [5], and Sofija Škrobe, the first civilian nurse employed in Karlovac [6].

The first military hospital was built inside the fortress 440 years ago, and a new military hospital with 200 beds was built 200 years later [1]. Organized provision of patient care in the City Public Hospital begins with the employment of Sisters of Charity of St. Vinko Paulski. This year we mark the 135th anniversary of their arrival at the hospital. They worked in the hospital until the end of World War II when they were forced to leave the hospital or work as civilian nurses. Many of them left the hospital, which led to a lack of trained health personnel [7]. During the year 2023, the 80th anniversary of the arrival of the first civilian nurse Sofija Škroba (1919-2002) at the National Health Center in Karlovac [6] will also be celebrated. Midwife Marica Brajdić (1913-?) started working in the City Public Hospital 75 years ago, and 100 years ago, the long-standing head nurse of the children's department Ankica Slavnić (1923-2021) was born [8].

Although there were only ten nurses in Karlovac in the 1950s, the nurses of the City Public Hospital and the Military Hospital founded a branch of the Society of Graduated Nurses of the People's Republic of Croatia (today's Croatian Nurses Association) in 1953 [9]. The first president of the Branch was Nevenka Della Marina [10].

The activities of the nurses in the later years can also be followed through the reports published in the herald "Glasnik radnih ljudi Medicinskog centra dr. Dragomir Drakučić-Puba". In that herald, part of the content is devoted to nurses who publish reports from the elective and regular assemblies of the Branch and write about news in nursing, various celebrations, and anniversaries [9].

This year we celebrate the 70th anniversary of the establishment of the Blood Transfusion Cabinet at the City Public

napustiti bolnicu ili raditi kao civilne sestre. Mnoge od njih odlaze iz bolnice što dovodi do nedostatka školovanog zdravstvenog kadra [7]. Tijekom 2023. godine ujedno se slavi 80. obljetnica dolaska prve civilne medicinske sestre Sofije Škrobe (1919. – 2002.) u Dom narodnog zdravlja u Karlovcu [6]. Primalja Marica Brajdić (1913. –?) prije 75 godina počinje raditi u Gradskoj javnoj bolnici, a prije 100 godina rođena je dugogodišnja glavna sestra dječjeg odjela Ankica Slavnić (1923. – 2021.) [8].

Iako je u Karlovcu 50-ih godina prošlog stoljeća bilo svega desetak medicinskih sestara, sestre Gradske javne bolnice i Vojne bolnice 1953. godine osnivaju podružnicu Društva diplomiranih sestara Narodne Republike Hrvatske (današnja Hrvatska udruga medicinskih sestara) [9]. Prva predsjednica Podružnice bila je Nevenka Della Marina [10].

Aktivnosti medicinskih sestara u kasnijim godinama možemo pratiti i putem izvještaja koji su objavljeni u novinama *Glasnik radnih ljudi Medicinskog centra dr. Dragomir Drakulić- Puba*. U Glasniku se dio sadržaja posvećuje medicinskim sestrama koje objavljuju izvještaje s izbornih i redovnih skupština Podružnice, pišu o novostima u sestinstvu, raznim proslavama i godišnjicama [9].

Ove se godine slavi 70. obljetnica osnivanja Kabineta za transfuziju krvi u Gradskoj javnoj bolnici u Karlovcu. U Kabinetu su proizvedene *prve količine kondenzirane krvi s mogućnosti upotrebe i od nekoliko tjedana* [4]. Kabinet je vodila Magda Miškarić, medicinska sestra s dodatnom tromjesečnom izobrazbom iz transfuziologije [10]. Prije 100 godina osnovana je i oftalmologija kao najstarija specijalistička struka u Karlovcu [4].

Nadalje, obilježava se i 55. godišnjica Odjela za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivnu medicinu. Odjel je osnovan u sklopu Kirurgije kao Odsjek za anesteziju i reanimaciju s ukupno 5 bolesničkih kreveta [10].

Iako nije rođeni Karlovčanin, dr. Milan Nemičić živio je i radio u Karlovcu. Od 1883. do 1904. godine obnašao je dužnost gradskog fizika i primarijusa karlovačke bolnice. Zaslužan je za dogradnju Gradske javne bolnice, uređenje bolničkog vrta i vile u kojoj su godinama stanovali liječnici. Na njegov poticaj 1896. godine izgrađen je paviljon za zarazne bolesti [3, 11].

Karlovačka zdravstvena zajednica ponosno ističe boravak prof. dr. Andrije Štampara u Karlovcu. U Gradskoj javnoj bolnici zaposlio se 1912. godine kao *sekundarni liječnik*. Iznio je zamisao o organizaciji zdravstvene službe koju objavljuje u *Liečničkom viestniku* pod naslovom *Naše narodno zdravlje*. Krajem 1912. godine u Karlovcu osniva apstinencki pokret, održava niz javnozdravstvenih predavanja i organizira stalnu izložbu na temu štetnosti alkohola. U Zagrebu kao karlovački predstavnik 3. studenog 1912. godine sudjeluje u osnivanju Društva apstinenata Hrvatske i Slavonije. Iste godine izdaje knjižicu *Je li alkohol lijek? Knjižica proti alkoholu* koja je tiskana u Karlovcu. Službeno glasilo Društva bio je *Novi život* koji počinje izlaziti od 1. siječnja 1913. godine [12, 13, 14].

Liječnici Gajo Petrović i Nikola Paunović nastavili su Štamparov rad u borbi protiv alkoholizma. Gajo Petrović maturirao je 1913. godine u Gimnaziji Karlovac. Iako nije

Hospital in Karlovac. In the Cabinet, the first quantities of condensed blood were produced with the possibility of use for several weeks [4]. The Cabinet was led by Magda Miškarić, a nurse with additional three-month training in transfusiology [10]. Ophthalmology was founded 100 years ago as the oldest medical specialist profession in Karlovac [4].

Furthermore, the 55th anniversary of the Department of Anesthesiology, Reanimatology and Intensive Care Medicine is being celebrated. The department was established as part of Surgery as the Department for Anesthesia and Reanimation with 5 patient beds [10].

Although he was not born in Karlovac, Dr. Milan Nemičić lived and worked in Karlovac. From 1883 to 1904, he held the position of city physicist and chief physician of the Karlovac hospital. He is responsible for the extension of the City Public Hospital, the arrangement of the hospital garden, and the villa where the doctors lived for years. At his instigation, a pavilion for infectious diseases was built in 1896 [3, 11].

The Karlovac Health Association proudly highlights the stay of Prof. Dr. Andrija Štampar in Karlovac. He joined the City Public Hospital in 1912 as a *secondary physician*. He presented an idea about the organization of the health service, which he published in "Liečnički viestnik" under the title "Naše narodno zdravlje". At the end of 1912, he founded an abstinence movement in Karlovac, held a series of public health lectures, and organized a permanent exhibition on the harmful effects of alcohol. On November 3, 1912, in Zagreb, as a Karlovac representative, he participated in the founding of the Association of Abstinent of Croatia and Slavonia. In the same year, he published the booklet "Je li alkohol lijek? Knjižica proti alkoholu" printed in Karlovac. The official journal of the Society was "Novi život", which began to be published on January 1, 1913 [12, 13, 14].

Doctors Gajo Petrović and Nikola Paunović continued Štampar's work in the fight against alcoholism. Gajo Petrović graduated from Karlovac High School in 1913. Although he was not a native of Karlovac, the citizens of Karlovac highly valued him. He was a famous *folk doctor on a bicycle* who visited patients, especially extremely poor citizens [1].

Collaborating with and learning from Dr. Petrović, the Karlovac physician Nikola Paunović (1933-2020) continued the fight against alcoholism among railway workers. He was employed at the Railway Health Center in Karlovac and founded clubs for treated alcoholics in Karlovac. He published the book "Alkoholizam kod željezničara" [1].

A doctor who made a great contribution to infectious diseases, Schonwald Slavko (1934 – 2003) was also born in Karlovac [15].

In the 16th and 17th centuries, Karlovac was known for boating on the Kupa River to the Sava River. In this way, grain was transported and traded. The trade that took place on the route Banat - Sisak - Karlovac, along the rivers and the road to the sea, enabled the city to flourish economically. That confirms the fact that 180 years ago, Karlovac ship owners, the Vranyczany brothers, founded the first steamship company in Karlovac [1].

rođeni Karlovčanin, građani Karlovca izrazito su ga cijenili. Bio je poznati *narodni liječnik na biciklu* koji je obilazio pacijente, posebice iznimno siromašne građane [1].

Suradujući i učeći od dr. Petrovića, borbu protiv alkoholizma u željezničara nastavlja karlovački liječnik Paunović Nikola (1933. – 2020.). Zapošljava se u Domu zdravlja željezničara u Karlovcu i osniva klubove liječenih alkoholičara u Karlovcu. Objavio je knjigu *Alkoholizam kod željezničara* [1].

U Karlovcu je rođen i liječnik koji je dao velik doprinos u infektologiji, Schonwald Slavko (1934. – 2003.) [15].

Karlovac je u XVI. i XVII. stoljeću bio poznat po lađarenju rijekom Kupom sve do rijeke Save. Na taj se način prevozilo žito i trgovalo žitom. Trgovina koja se odvijala na relaciji Banat – Sisak – Karlovac, rijekama i cestovnim putem prema moru omogućila je gradu ekonomski procvat. O tome svjedoči podatak da su prije 180 godina karlovački brodovlasnici, braća Vranyczany, osnovali prvo parobrodarsko društvo u Karlovcu [1].

Mirko i Stevan Seljan bili su karlovački svjetski putnici i istraživači. Prije 110 godina u dobi od 42 godine Mirko Seljan poginuo je tijekom ekspedicije u prašumama Centralnih peruanskih Kordiljera [1].

Karlovački slikar i akademik Josip Vaništa (1924. – 2018.) prije 80 godina maturirao je u karlovačkoj Gimnaziji. Jedan je od osnivača umjetničke skupine *Gorgona* [1].

Najstarije karlovačko kulturno društvo bila je Narodna čitaonica, preteča današnjoj Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ ili kako su je zvali u vrijeme njezina postanka *Ilirskog čitanja društvo*, u ovoj godini obilježava 185. godišnjicu postojanja. Čitaonica je ujedno bila druga najstarija čitaonica u Hrvatskoj, odmah nakon čitaonice u Varaždinu [3, 4].

Iznimne zasluge za glazbenu kulturu u Karlovcu ima Prvo hrvatsko pjevačko društvo Zora koje je osnovano prije 165 godina. Uz pjevački zbor visoke kvalitete, Društvo je izvodilo operete i opere. Djeluje sve do početka Drugog svjetskog rata i ponovno se okuplja nakon rata te djeluje sve do danas [4].

Udruga likovnih amatera Karlovac koja je osnovana prije 50 godina i danas okuplja likovne amatere iz Karlovca i okolice [1].

O važnosti i interesu građana za sportske aktivnosti zaključuje se iz nekoliko činjenica. Prije 160 godina na gradskom kupalištu Foginovo pokrenuta je Škola plivanja, prije 75 godina osnovano je gimnastičko društvo, a prije 45 godina prvo ronilačko društvo pod nazivom *Klub za podvodne aktivnosti Karlovac*. Nadalje, prije 115 godina osnovan je šahovski klub u Karlovcu koji predstavlja jedan od najstarijih šahovskih klubova u Hrvatskoj [4]. Godine 1933. osnovano je i motociklističko društvo [1].

Hrvatsko planinarsko društvo – podružnica Martinščak, koje je 1953. godine promijenilo naziv u Hrvatsko planinarsko društvo Dubovac, ove godine obilježava 100. obljetnicu postojanja [1, 4].

Uspom karlovačke ilirske spisateljice, pjesnikinje i učiteljice, Dragojle Jarnević, kroz stijenu na vrhu Okića 1843. godine smatra se prvim alpinističkim usponom u Hrvatskoj. Iste godine počinje pisati svoj dnevnik *Domorodne poviesti* [1].

Mirko and Stevan Seljan are world travelers and explorers from Karlovac. 110 years ago, at the age of 42, Mirko Seljan died during an expedition in the rainforests of the Central Peruvian Cordillera [1].

Karlovac artist and academic Josip Vaništa (1924-2018) graduated from the Karlovac Gymnasium 80 years ago. He is one of the founders of the artistic group Gorgona [1].

The oldest cultural society in Karlovac was the National Reading Room, the forerunner of today's "Ivan Goran Kovačić" City Library, or as it was called at the time of its creation, the Illyrian Reading Society. This year we celebrate its 185th anniversary. The National Reading Room was also the second oldest reading room in Croatia, right after the reading room in Varaždin [3, 4].

The First Croatian Singing Society Zora, which was founded 165 years ago, has an outstanding contribution to the musical culture in Karlovac. With a high-quality choir, the Society performed operettas and operas. It worked until the beginning of World War II and gathered again after the war and operates until today [4].

The association of art amateurs Karlovac, which was founded 50 years ago, still gathers art amateurs from Karlovac and its surroundings [1].

We learn about the importance and interest of citizens in sports activities from several facts. 160 years ago, a Swimming school started at the Foginovo pool, a gymnastics club was founded 75 years ago, and the first diving club was founded 45 years ago, and it was called the Karlovac Underwater Activities Club. Furthermore, 115 years ago, a chess club was established in Karlovac, and it is one of the oldest chess clubs in Croatia [4]. In 1933, a motorcycle association was founded [1].

The Croatian Mountaineering Society - Martinščak branch, which changed its name to the Croatian Mountaineering Society Dubovac in 1953, is celebrating its 100th anniversary this year [1, 4].

The ascent of the Illyrian writer, poet, and teacher from Karlovac, Dragojla Jarnević, through the rock on the peak of Okić in 1843 is considered the first mountaineering ascent in Croatia. In the same year, she started writing her diary "Domorodne poviesti" [1].

Furthermore, the oldest calendar in Karlovac, the Almanac Illyrian, celebrates its 200th anniversary. It was edited by doctor and writer Juraj Matija Šporer in the printing house of Ivan Nepomuk Prettner. Until the World War I, 32 newspapers were published that served to study the history of Karlovac from the beginning of the century [12].

Professor Marko Sablić 90 years ago published the third monograph on Karlovac with a similar name, Almanac of the City of Karlovac. The cover of the monograph shows the coat of arms of the city of Karlovac, which dates back to the time when Karlovac was declared a free royal city in 1781 [1].

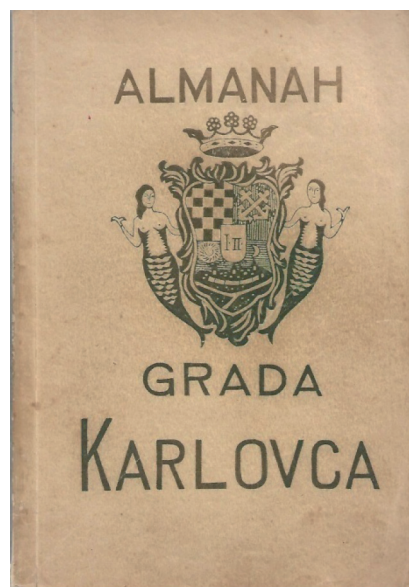
From its foundation until today, Karlovac has been developing urbanistically, economically, healthily, socially, and culturally with changing dynamics. Numerous dignitaries passed through Karlovac, built it, made it successful and

Nadalje, najstariji karlovački kalendar *Almanah ilirski obilježava* 200. godišnjicu postanka. Uređivao ga je karlovački liječnik i književnik Juraj Matija Šporer u tiskari Ivana Nepomuka Prettnera. Do Prvog svjetskog rata izlazila su 32 lista koja su služila za proučavanje karlovačke povijesti s početka stoljeća [12].

Prije 90 godina profesor Marko Sablić objavio je treću monografiju Karlovca sličnog naziva, *Almanah grada Karlovca*. Na koricama monografije prikazan je grb grada Karlovca koji datira iz vremena proglašenja Karlovca slobodnim kraljevskim gradom, 1781. godine [1].

Od svojeg postanka do danas Karlovac se promjenjivom dinamikom urbanistički, gospodarski, zdravstveno, socijalno i kulturno razvija. Brojni su uglednici prolazili kroz Karlovac, gradili ga, činili uspješnim i jednim od vodećih gradova u Hrvatskoj. Proučavajući povijesnu građu o doprinosima medicinskih sestara lokalnoj zajednici, primjećuje se da se prilikom navođenja sestrinskih aktivnosti upotrebljava uopćena forma *medicinske sestre*, rijetko se gdje navode njihova imena. Taj dio povijesti treba istražiti da bi se sagledao cjelokupan sestrinski doprinos i da bi barem većina sestara našla svoje mjesto u povijesti grada. Progresivnim stavovima i djelovanjem spram povijesne baštine doprinosimo jačanju vlastitog i društvenog identiteta. S druge strane, podizanjem svijesti o vrijednostima vlastite profesije činimo da sestrinstvo ostane prepoznatljivo i važno ne samo unutar zdravstvene nego i društvene zajednice.

Nema sukoba interesa

SLIKA/FIGURE 2. Almanah grada Karlovca, 1933. godine. / Almanac of the city of Karlovac, 1933.

Izvor: <https://www.crveniperistol.hr/proizvod/marko-sablic-almanah-grada-karlovca/>

one of the leading cities in Croatia. Studying the historical material on the contributions of nurses to the local community, it is noticed that when referring to nursing activities, the general form of *a nurse* is used, and their names are rarely mentioned. That part of history needs to be researched to elucidate the entire nursing contribution and for most nurses to find their place in the city's history. With progressive attitudes and actions towards historical heritage, we contribute to strengthening our own social identity. On the other hand, by raising awareness of the values of our profession, we ensure that nursing remains recognizable and important not only within the healthcare community but also within the social community.

Author declares no conflict of interest

Literatura / References

- [1] Ott I. Karlovački leksikon. Zagreb: Školska knjiga; 2008.
- [2] Tesla, Nikola. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. [pristupljeno 23. 1. 2023.] Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61021>
- [3] Vrbetić M, Szabo A. Karlovac na razmeđu stoljeća 1880. – 1914. Zagreb: Školska knjiga; 1989.
- [4] Zatezalo Đ, Majetić T, Miholović K. Karlovac 1579. – 1979. Karlovac: Historijski arhiv u Karlovcu; 1979.
- [5] Trgovec D, Franković S. Jelka pl. Labaš Blaškovečka. *Sestrinski glasnik*. 2021; 26: 166–74. <https://doi.org/10.11608/sgnj.26.3.1>
- [6] Mirilović S. Sofija (Sonja) Skrobe (Krasica, 8. veljače 1919. – Karlovac, 28. listopada 2002.). *Sestrinski glasnik*. 2021; 26: 200–8. <https://doi.org/10.11608/sgnj.26.3.6>
- [7] Mirilović S, Pavlič B, Vižintin G, Kavrilidis A. Razvoj sestrinstva u Karlovcu u razdoblju od osnutka grada do prve polovice 20. stoljeća. *Sestrinski glasnik*. 2021; 26: 175–80. <https://doi.org/10.11608/sgnj.26.3.2>
- [8] Mirilović S, Pavlič B, Franković S. Prve medicinske sestre u karlovačkim zdravstvenim ustanovama. *Sestrinski glasnik*. 2021; <https://doi.org/10.11608/sgnj.26.3.4>
- [9] Nepoznat autor. Godine uzleta. *Glasnik radnih ljudi Medicinskog centra „dr. Dragomir Drakulić-Puba“ – Karlovac*. VI (XII); 48. Karlovac; 1989.
- [10] Pavan G. 160 godina Opće bolnice Karlovac. Karlovac: Opća bolnica Karlovac; 2006.
- [11] Cvitanović H, Cvitanović V. Znameniti karlovački liječnik dr. Milan Nemičić (1844. – 1930). *Liječnički vjesnik*. 2010. 132; (5–6): 177–81.
- [12] Jurković I. *Karlovački viestnik*. Matica hrvatska Karlovac. Karlovac. 1994 (2)
- [13] Cvitanović H, Jančić E, Salopek I. *Karlovački dani dr. Andrije Štampara 1912. – 1913*. Zbornik radova. Karlovac; 2018.
- [14] Salopek I, Cvitanović H, Jančić E. *Štamparov Karlovac 1912/13 – korijeni antialkoholizma*. Zbornik radova. Karlovac; 2018.
- [15] Begovac J. Prof. dr. sc. Slavko Schonwald. (Karlovac 1934. – Zagreb 2003.) *Medicus*. 2003. 12; (1):152.